

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 388

כ"ב אייר
תשפ"ו

פרשת בהר-בחקתי

זרן חיים

בפרשתנו המילה 'שבת' נמצאת פעמים רבות. "ושבתה הארץ שבת לה", "שבת שבתון", "שבת לה", "שנת שבתון", "שבת הארץ לכם", "שבע שבתות שנים", "את שבתותי תשמרו ומקדשי תראו אני ה'". גם בפרשת אמור המילה 'שבת' מוזכרת בהקשר של ספירת העומר, "שבע שבתות תמימות תהיינה". ואף בפרשת בחוקותי, שמדברת על סיבת הגלות, מדגישה התורה "אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה. כל ימי השמה תשבת את אשר לא שבתה בשבתתיכם בשבתכם עליה" (ויקרא כו לד-לה).

אומר האור החיים הקדוש שהסיבה שנסמכה השבת לציווי התורה שלא לעשות אלילים באה לומר שהיא שקולה ככל התורה. כשם שעבודה זרה ח"ו היא כפירה בכל התורה, כך השבת היא קיום כל התורה כולה. כתב אחד מגדולי החסידות, הרבי מהוסיאטין שהקב"ה נוהג איתנו בהנחלת הארץ מידה כנגד מידה. כאשר מתקיים "כח מעשיו הגיד לעמו" אז "לתת להם נחלת גוים". כשאנחנו מכירים בכוח מעשיו של הקב"ה בזה שנתן לנו את ארץ ישראל, אז אנו זוכים שניתנת לנו נחלת גויים. בשמירת השבת אנחנו מעידים על זה שהוא אדון העולם, בורא העולם ונותן הארץ לישראל. בכך אנו מבררים את יסוד הזכות שלנו על ארץ ישראל. אך כשאנחנו חלילה וחס מחללים שבת אנו מכחישים את העדות הזאת. ממילא העונש לכך הוא היציאה לגלות.

זהו מה שהתורה אומרת "אז תרצה הארץ את שבתותיה". משום שלא שבתנו בשבתותינו, הוה אומר שלא הכרנו במה שהקב"ה שבת אחר ששת ימי המעשה, בזה ביטלנו את זכרון מעשה בראשית, שהוא העדות והאמונה בבורא עולם. לכן, מאידך, לימדנו ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי שאלמלא משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים, שנאמר "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותיי... והביאותים אל הר קודשי".

שתי השבתות שעלינו לשמור הן שבת בראשית ושבת הארץ. שבת בראשית כאמור היא האמונה בקיום העולם על ידי בורא עולם, הידיעה כי הוא האדון ומשגיח, יוצר ועושה. בעוד שבת הארץ היא היכולת שלנו להאמין בבורא עולם בתוך המעשה. בכך שאנחנו שובתים מכל המלאכה והעשייה, הארץ חיה וניזונה מכוח האמונה. שתי היסודות הללו הן אותן שתי שבתות, ההתחזקות והאמונה באדון עולם וההבנה שחינו ומעשינו באים מכוחו. שתי אמונות אלה הן מה שהחזיק את ישראל בגלות ומעורר את הגאולה.

אנו מפייתים בשבת על 'כל מקדש שביעי כראוי לו' ועל 'כל שומר את השבת רק כדת מחללו, הוא אינו מחלל אותה. אבל יש מי שמקדש שביעי כראוי לו, כמו שראוי ליום השבת. כך אנו אומרים בתפילה 'ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג עם מקדשי שביעי', שלא די שלא לחלל את שבת, ואפילו לקרוא לשבת עונג, משום שעדיין אין בשבת שכזו קדושה. לענג את השבת במאכל ובמשתה זו מצוה ומעלה, אך אנו 'עם מקדשי שביעי', שנותנים את מימד הקדושה לשבת. כמו שלימדונו חז"ל (איכה רבה ב) שהר שמעון חרב משום שהיו משחקים בכדור בשבת. וכי איזה איסור יש לשחק בכדור בשבת? אלא שלא קראו לשבת אלא 'עונג' בלבד, כפי שאנשים רואים את היום הזה כשבת לאומית, שבה כל האומה נחה ושובתת. אבל אין בזה את קדושת השבת, "שבת לה". חובת השבת שלנו היא לעשות את השבת לשם ה'.

בפרשת השבוע אנו רואים כי דווקא השבת היא זו שמקיימת את זכותנו בארץ ישראל, ועל ידה נזכה ל"אז תרצה ארץ שבתתיה" (ויקרא כו לד), עד שיחזור אותו יום שנאמר עליו "יום שכולו שבת". אותו יום בו הקב"ה יתגלה עלינו ונשמח במלכותו עלינו מהרה. לכל המעלה הזו זוכים דווקא על ידי כך שאנחנו זוכרים בכל שבת ובשנת השמיטה את כך שהקב"ה הוא המחייב, המהווה ואדון העולם.

שבת שלום!

בזרנו של ר' אריה

ס יפר הגאון הרב זילברשטיין שליט"א:

פעם, בעת שהרב מסר שיעור, הגיע אליו הנשיא זמן שזר ז"ל, וביקש לדבר עמו. משנכנס שליחו ומסר את הבקשה, ענה הרב: "אני עוסק כעת בלימוד תורה. אם מדובר בנושא שדוחה תלמוד תורה, הנני מוכן, אך אם לא, בבקשה לדחות את הפגישה למחר".

אכן, הנשיא נסע, ולמחרת התברר הסיפור הבא: התקיים טקס חנינה לאסירים, בו השתתף נשיא בית המשפט בארצות הברית. הוא פנה לאחד האסירים, ושאל אותו: "האם אתה תמשיך לגנוב בעתיד?" האסיר חשב רגע וענה: "רק דבר אחד. אני צריך 'להשיג' לרב ליון שעון, כי אין לו שעון!". לפליאתו של האורח הסביר האסיר כי ר' אריה לימד אותם בכלא על מידת האמת, ודבריו כל כך חדרו לליבו, שהוא החליט לקבל על עצמו שלא לגנוב יותר כדי להימנע מהשקרים הנובעים מהסתרת והכחשת המעשה, וממילא לא יוכל יותר לגנוב. אבל הוא כל כך מעריך ומעריץ את הרב ליון, שהוא רוצה לתת לו מתנה שעון יד שאין לרב.

האורח התפעל כל כך מהסיפור וביקש לפגוש את הרב ליון. הוא התלווה אל הנשיא שזר כדי לפגוש את הרב. אך מכיוון שהדבר לא הצדיק ביטול תורה, דחה הנשיא את הביקור למחרת...

הלכה ומנהג

ג פתח בנושא חדש – דיני משחקים בשבת, נושא שיש בו חוסר בהירות, ובמידה מסוימת גם חוסר בהגדרה של המותר והאסור.

ראשית יש להבהיר שכל מה שידובר בדינים אלו הוא על ילדים מתחת לגיל בר-מצוה וילדות מתחת לגיל בת-מצוה, משום שמבוגרים בשבת צריכים לעשות את יום השבת ליום של קודש, לימוד תורה, תפילה והתעלות, כי השבת היא חמדת הימים וניתנה לנו כעם מעין עולם הבא להתעלות ולהתקרבות. "וכל המענג את השבת ומכבדו מעשות דרכיו נותנים לו נחלה בלי מיצרים" (שבת קיח.). בפרט שאפילו בחול חלק מהמשחקים הם בגדר 'מושב לצים', כמו שכתב בעל הפרי מגדים (סי' שלח, הובאו דבריו במ"ב ס"ק כא).

אופניים רגילות אסורות בשימוש בשבת, גם אם הגלגלים עשויים מגומי קשיח וחזק. האיסור הוא גם באופניים לילדים קטנים. מה שמותר בשימוש בשבת הוא אופניים שנקראים תלת-אופן, שהם מיועדים לילדים קטנים בלבד, ובזה ניכר שהם עשויים עבור משחק, וכן הגלגלים שלהם מוצקים, ודווקא בהם נתיר את השימוש בשבת. כן מותר השימוש ב'קורקינט'

וב'סקייטים'. יש לסייג ברורות שהדברים אמורים במקומות שהציבור נוהג בזה היתר, אבל במקומות שהציבור נוהג איסור בקורקינט וכדומה יש לאסור מצד תקנת הקהל. כמובן, אם נפל גלגל או חלק עיקרי אחר מהתלת-אופן או הקורקינט הם נהפכים למוקצה ואסור לגעת בהם.

נדנדה המחוברת לעץ, אפילו בצד אחד בלבד של הנדנדה, אסורה בשימוש, מכיוון שאסור השתמש בעץ בשבת (שו"ע שלו ג). אבל אם המוט שמחובר לעץ חזק מאוד, והנדנדה מחוברת באופן יציב מערב שבת - השימוש בנדנדה מותר, מכיוון שלא משתמש ישירות בעץ אלא במוט שמחבר את הנדנדה אל העץ, ושימוש צדדי שכזה בעץ מותר בשבת (שו"ע ומ"ב שם). נדגיש שאם המוט יוצא מהעץ ורוצים להחזירו בחזרה אל העץ הדבר אסור, שזהו שימוש בצידי העץ בשבת. שכל מה שהותר זה במקרה בו המוט כבר מחובר מערב שבת באופן יציב וטוב ולא באופן אחר.

אסור לטפס על עץ בשבת, אפילו שהעץ כבר יבש והאדם עולה עליו סתם לשם הנאה, משום שאסור להשתמש במחובר בשבת (שם). לכן סולם הנשען על העץ אסור לעלות עליו בשבת, כי זה נחשב כשימוש בעץ עצמו, בשונה מהנדנדה. לכן אם כדור עץ ונתקע בין ענפי העץ בשבת אין אפשרות להורידו עם כל הצער שיש לילד, ורק במוצאי שבת ניתן לקחת משם את הכדור. כמובן שאם הכדור ייפול מעצמו ע"י הרוח יהא מותר להשתמש בו בשבת. עד כדי כך איסור זה חמור שאפילו אם אין לו שופר ונמצא שופר על העץ לא נורידהו כדי לקיים מצוות שופר בראש השנה (שו"ע או"ח תקפו כא), ורק ע"י גוי נתיר להוריד את השופר. מעיל אשר תלוי בשבת על מסמר המחובר לעץ מותר להכניס ולהוציא ממנו דברים, אבל אסור להוריד את המעיל או לתלות מעיל על גבי מסמר זה בשבת. שימוש במתקן עץ שיש בו סולמות ומגלשות אינו בכלל גזירת חז"ל ומותר לכתחילה, כיוון מדובר במתקן שנועד ועשוי לשם משחק בלבד. מה שאין כן עץ כמות שהוא שגם אם קבעו בו סולם או חבל אסור להשתמש בו כאמור.

שו"ת עם הרב חיים איזלס

שאלה: מה מברכים על מיץ קוקוס טבעי?
תשובה: נברך "בורא פרי העץ" (קצוה"ש סי' נג), משום שזו הזיעה של הפרי. בשאר המיצים אנו מברכים "שהכל נהיה בדברו", אעפ"י שיש בהם חתיכות מהפרי, משום שהן בטלות למיץ. מה שאין כן בזיעה של הפרי, שדינה כדין הפרי ולכן יש לברך עליה "בורא פרי העץ".

שאלה: האם תרכיז מי פירות נחשב כמי פירות?

תשובה: תרכיז מי פירות עשוי מרוב מים באופן מיוחד שהטעם של הפירות מורגש מאוד. והכרעת מרנן המנח"י (ח"ט סי' יז) והשבה"ל (ח"ח סי' לב) היא שדין מי פירות כדין מים. ויש לדעת שמה שכותבים על התרכיז שהוא עשוי מ-100% פירות הוא הטעייה של הציבור כיוון שהוא רחוק מהאמת.

שאלה: מה יש לברך על אכילת 'סלט וולדורף'?

תשובה: אם רובו תפוחים יש לברך "בורא פרי העץ", ואם רובו מאננס וכדומה יש לברך "בורא פרי האדמה". ובאמצע הסעודה אין צריך לברך עליו.

שאלה: לאחר שסיימתי את הירקות שבמרק האם עליי לברך על מי המרק?

תשובה: לא, משום שהם טפלים למרק, וכמו בדין פת הבאה בכיסנין שאין מברך גם כשאוכל את המילוי בלבד (ט"ז). אבל כל זה הוא כשהירקות הם רוב. אמנם אם יש במרק גם בשר באופן שהוא חשוב מברכים "בורא פרי האדמה" על הירקות ו"שהכל" על הבשר. וכשיש כמות מכובדת של אורז מברך גם "בורא מיני מזונות".

